

STOWARZYSZENIE PATRIA NOSTRA

POLSKI PUNKT WIDZENIA

APEL DO POSŁÓW PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO:

POMÓŻCIE NAM WYKONAĆ WYROK

W SPRAWIE KAROLA TENDERY - BYŁEGO WIĘŹNIA AUSCHWITZ

Pod koniec lutego b.r. poseł do Parlamentu Europejskiego Dobromir Sośnierz (partia KORWiN) wystąpił do Komisji Europejskiej z interpelacją w sprawie wyroku niemieckiego Federalnego Trybunału Sprawiedliwości odmawiającego uznania wyroku polskiego sądu nakazującego stacji ZDF przeprosiny 98-letniego Karola Tendery w sprawie sformułowania „polskie obozy zagłady”.

W swoim oświadczeniu poseł Dobromir Sośnierz wskazał m.in., że:

„(...) Zdaniem TSUE powoływanie się na klauzulę porządku publicznego jest możliwe w przypadku, gdy uznanie lub wykonanie orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim naruszałoby -- i to w sposób rażący -- jedną z zasad podstawowych. Niemieccy sędziowie sądów powszechnych nie dostrzegli zagrożenia dla porządku prawnego w Niemczech. Czy zdaniem komisji europejskiej taka praktyka niemieckich sądów jest zgodna ze wspólnotowymi umowami ? (...)”

Przypomnijmy szczegóły sprawy:

Stowarzyszenie Patria Nostra

POLSKI PUNKT WIDZENIA

1. Postanowieniem z dnia 19 lipca 2018 r., opublikowanym w dniu 21 sierpnia 2018r., niemiecki Federalny Trybunał Sprawiedliwości (BGH) w Karlsruhe uznał, że niemiecka telewizja ZDF nie musi wykonywać polskiego wyroku nakazującego jej przeprosić na głównej swojej stronie internetowej Pana Karola Tendery, byłego więźnia obozu Auschwitz za użycie sformułowania „polskie obozy zagłady”. BGH powołał się m.in. na konstytucyjną wolność słowa panującą w RFN i tzw. klauzulę porządku publicznego czyli instytucję umożliwiającą odmowę uznania wykonalności wyroku w razie jego sprzeczności z porządkiem publicznym państwa uznającego.

2. Federalny Trybunał Sprawiedliwości swoim postanowieniem naruszył szereg norm powszechnie obowiązującego prawa Unii Europejskiej. Sprzeciw budzi zwłaszcza zastosowanie w przedmiotowej sprawie klauzuli porządku publicznego. Klauzula ta, zwłaszcza w ramach porządku prawnego Unii jest wszakże środkiem zupełnie wyjątkowym. Użycie jej w sprawie, w której fałszywy i krzywdzący charakter pierwotnej wypowiedzi nie budzi żadnych wątpliwości jest rażącym naruszeniem art. 45 wspomnianego rozporządzenia. Klauzula ta jest stosowana niezwykle rzadko przeciwko orzeczeniom z innych państw członkowskich Unii Europejskiej. W przeszłości używano jej np. w celu odmowy małżeństw poligamicznych czy arabskich rozwodów przez odrzucenie (talaq). Już to krótkie wyliczenie wskazuje na nadzwyczajny charakter klauzuli porządku publicznego- chodzi głównie o elementy innych porządków prawnych sprzecznych z fundamentalnymi zasadami europejskiego porządku prawnego, czy szerzej cywilizacji europejskiej, której filarem jest prawo rzymskie. Odmowy wykonania wyroku z innego państwa unijnego z powołaniem na naruszenie materialnoprawnych zasad porządku publicznego są prawie nieznanne.

Co prawda w niemieckim porządku prawnym nie funkcjonuje instytucja przeprosin, lecz ta różnica pomiędzy polskim a niemieckim systemem prawa cywilnego w żadnym wypadku nie uzasadnia zastosowania klauzuli porządku publicznego, która, jak wskazano wcześniej zarezerwowana jest dla wypadków

Stowarzyszenie Patria Nostra

POLSKI PUNKT WIDZENIA

różnic o zupełnie innym „ciężarze gatunkowym”. Warto dodać, że obowiązek opublikowania przeprosin jako środek ochrony dóbr osobistych funkcjonuje w porządkach prawnych niektórych państw europejskich- m.in. Holandii, Szwajcarii oraz w państwach Europy Środkowo-Wschodniej.

Również Europejski Trybunał Praw Człowieka broni stanowiska zgodnie z którym środek w postaci nakazu opublikowania koresponduje ze standardem ochrony praw człowieka, którego źródłem jest Europejska Konwencja Praw Człowieka:

*„W odniesieniu do obowiązku przeprosin, ETPCz wymaga jedynie, by były one zredagowane w sposób neutralny, bez stwierdzania złej wiary lub braku staranności osoby przepraszającej oraz by sposób dokonania przeprosin uwzględniał okoliczności naruszenia dóbr osobistych. **Pod tym względem praktyka ETPCz i sądów krajowych nie różni się.**” (Michał Zaremba Europejskie i krajowe standardy swobody wypowiedzi na przykładzie „polskich spraw” w Europejskim Trybunale Praw Człowieka (cz. I) w: Europejski Przegląd Sądowy 2016/11).*

Na możliwe negatywne skutki orzeczenia zwrócili też uwagę przedstawiciele polskiej i niemieckiej doktryny prawa Unii Europejskiej:

„Jak dalej stwierdził TSUE, poprzez wprowadzenie zakazu kontroli merytorycznej orzeczenia zagranicznego, art. 36 i art. 45 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001 stoją na przeszkodzie temu, by sąd państwa wezwanego odmówił uznania lub wykonania tego orzeczenia jedynie z powodu istnienia różnicy między normą prawną zastosowaną przez sąd państwa pochodzenia a normą, jaką zastosowałby sąd państwa wezwanego, gdyby to on orzekał w sprawie. Sądowi państwa wezwanego nie wolno także badać prawidłowości oceny prawnej, ani oceny stanu faktycznego dokonanej przez sąd państwa pochodzenia” (prof. dr. hab. Aurelia Nowicka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Stowarzyszenie Patria Nostra

POSLKI PUNKT WIDZENIA

„Jedno jest jednak pewne. Orzeczenie BGH nie wróży dobrze przyszłości systemu wzajemnego uznawania orzeczeń: ani w relacjach polsko-niemieckich, ani w całej Europie w ogóle.” (dr Maciej Zachariasiewicz z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie).

„Jednakże, zgodnie z dobrze ugruntowanymi zasadami uznawania orzeczeń należy zastąpić sentencję wyroku zagranicznego formułą mu bliską. Ta pozytywna opcja została całkowicie pominięta w orzeczeniu FTS. W związku z tym zastanawiam się dlaczego FTS po prostu nie uznał wykonalności wyroku polskiego sądu. Według mnie należałoby sformułować stwierdzenie wykonalności w taki sposób: Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie, ZDF jest zobowiązany opublikować następujące oświadczenie...” (prof. Burkhard Hess z Instytutu Maxa Plancka w Luxemburgu)

3. **Pełnomocnicy p. Karola Tendery wywiedli przeciwko orzeczeniu BGH skargę do niemieckiego Trybunału Konstytucyjnego. Czekamy na decyzję, czy skarga zostanie w ogóle przyjęta do rozpoznania.**

Sprawa wykonywania wyroków polskich sądów na terenie Niemiec nie ogranicza się tylko do przypadku p. Karola Tendery. Dnia 28 grudnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Krakowie wydał wyrok w sprawie serialu "Nasze matki, nasi ojcowie". Nakazał producentom filmu zamieścić przeprosiny w telewizji polskiej i niemieckiej, na stronie producentów oraz zapłacić 20 tys. zł zadośćuczynienia. Proces o naruszenie dób osobistych w 2016 r. wytoczyli producentom serialu (UFA Fiction oraz stacji telewizyjnej ZDF) żołnierz Armii Krajowej Zbigniew Radłowski oraz Światowy Związek Żołnierzy AK. W serialu żołnierze AK pokazani byli jako prześladowcy Żydów. Po wyroku w sprawie p. Karola Tendery powstaje pytanie **czy orzeczenie to będzie mogło być wykonane na terenie Niemiec** (tak jak w przypadku p. Karola Tendery, elementem wyroku jest nakazanie opublikowania przeprosin).

Stowarzyszenie Patria Nostra

POSLKI PUNKT WIDZENIA

Dnia 11 lutego 2019 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku uznał Hansa G. - działającego w Polsce niemieckiego przedsiębiorcę, za winnego mowy nienawiści wobec Polaków. Przedsiębiorca znieważył swoich pracowników m.in. następującymi słowami: „*Jestem hitlerowcem! To wina tego kraju, że taki jestem. Zabiłbym wszystkich Polaków. Nie miałbym z tym problemu*”. Sąd nakazał Hansowi G. przeprosiny i wpłatę 50 tys. zł zadośćuczynienia na rzecz Muzeum Piaśnickiego w Wejherowie.

Jeżeli praktyka odmowy uznania wykonalności wyroków polskich sądów w Niemczech zostanie utrwalona, wspomniane wcześniej orzeczenia pozostaną martwą literą. Pomimo uzyskania korzystnego wyroku, droga do sprawiedliwości zostanie zamknięta dla pokrzywdzonych.

4. **Naszym zdaniem konieczne jest podjęcie działań w ramach procedur przewidzianych Traktatem o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej „TFUE”).** Służy temu procedura uregulowana w art. 258 TFUE zmierzająca do stwierdzenia naruszenia prawa unijnego. Umożliwia ona Komisji Europejskiej jako „strażnikowi Traktatu” merytoryczny nadzór nad stosowaniem prawa unijnego przez organy i sądy państw członkowskich. Procedura z art. 258 TFUE składa się z dwóch etapów: przedsądowego (wstępnego) i sądowego. W fazie przedsądowej Komisja Europejska, po otrzymaniu informacji o naruszeniu prawa Unii zwraca się do państwa którego sąd (w tym wypadku Federalny Trybunał Sprawiedliwości) dopuścił się uchybienia i wzywa je do zajęcia stanowiska. Po wydaniu tzw. uzasadnionej opinii Komisja Europejska może skierować sprawę do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (dalej TSUE). Po przeprowadzeniu postępowania TSUE stwierdza naruszenie prawa unijnego przez państwo członkowskie lub oddala skargę Komisji. TSUE stwierdza jednoznacznie, że zobowiązania wynikające z Traktatu dotyczą państw jako takich, a odpowiedzialność państwa członkowskiego na podstawie art. 258 TFUE istnieje niezależnie od tego, który organ państwa spowodował uchybienie, nawet jeżeli źródłem tego uchybienia jest działalność (zaniechanie) organu o konstytucyjnie zagwarantowanym niezależnym statusie (czyli także sądy)

Stowarzyszenie Patria Nostra

POSLKI PUNKT WIDZENIA

Wyrok TSUE stwierdzający naruszenie prawa unijnego nie wywiera oczywiście bezpośredniego wpływu na orzeczenie, lecz stanowić może podstawę do wzruszenia prawomocnego orzeczenia sądu np. w nadzwyczajnym trybie zaskarżenia.

5. Zaznaczyć należy, że w myśl art. 259 TFUE sprawę do TSUE może także skierować Polska, która jednak przed wniesieniem sprawy do TSUE obowiązana jest poinformować Komisję o naruszeniu prawa europejskiego. Przed Komisją odbędzie się wówczas posiedzenie na którym Polska i Niemcy będą mogły przedstawić argumenty na rzecz ich stanowiska. Pomijając etap przedsądowy, dalsza procedura z art. 259 TFUE odbywa się zgodnie z art. 258 TFUE.

Procedura „pozowania” innego państwa przed Trybunał Sprawiedliwości w Luksemburgu nie była często stosowana. Do tej pory tylko 6 państw zdecydowało się na użycie tego środka prawnego. Ostatnim państwem, które wystąpiło ze skargą były Węgry, które skarżyły postępowanie rządu Słowacji odmawiającego Prezydentowi Węgier prawa do przybycia na uroczystości na Słowacji zaplanowane w rocznicę inwazji wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację w 1968 r. W wyroku z 2012 r. TSUE uznał, że Słowacja miała prawo odmówić wjazdu Prezydentowi Węgier, bowiem należy to do prawa stosunków dyplomatycznych, a nie prawa UE (swobody poruszania się).

6. Naszym zdaniem precedensowy charakter sprawy p. Karola Tendery, a także fakt rażącego naruszenia prawa Unii przez Federalny Trybunał Sprawiedliwości wymaga zwrócenia się przez Komisję Europejską do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w trybie art. 258 TFUE.

Należy pamiętać, że orzeczenie Federalnego Trybunału Sprawiedliwości ma znaczenie nie tylko dla indywidualnej sytuacji p. Karola Tendery czy innych spraw

Stowarzyszenie Patria Nostra

POSLKI PUNKT WIDZENIA

polskich. Orzeczenie to stawia pod znakiem zapytania prawidłowe funkcjonowanie europejskiego systemu uznawania orzeczeń sądowych. Stąd, podjęcie działań w trybie 259 TFUE podyktowane jest także dbałością o stabilność całego europejskiego systemu prawnego.

Jak dotychczas tylko poseł Dobromir Sośnierz odważył się postawić sprawę jasno na forum Parlamentu Europejskiego.

W celu skłonienia Komisji Europejskiej złożenia skargi do TSUE w przedmiocie feralnego wyroku konieczne jest jednak uzyskanie szerszego poparcia posłów Parlamentu Europejskiego.

Przepisy Regulaminu Parlamentu Europejskiego dają europosłom szereg narzędzi takich jak pytania wymagające odpowiedzi ustnej i debaty (art. 128 Regulaminu), pytania wymagające odpowiedzi na piśmie, interpelacje dotyczące kwestii pierwszorzędnych wymagające odpowiedzi na piśmie (art. 130b Regulaminu).

Dlatego zwracamy się do wszystkich polskich europosłów- skorzystajcie ze swoich uprawnień i zabierzcie głos w obronie przestrzegania prawa Unii Europejskiej.

Zwracamy się także do posłów innych Państw Członkowskich- dziś, wyrokiem niemieckiego Sądu pokrzywdzony został obywatel polski, jutro podobny wyrok może zapaść w sprawie Waszych współobywateli.

Ochrona europejskiego porządku prawnego jest przecież naszym wspólnym celem.

PREZES ZARZĄDU

Karol Tendera *Michał* *Lech Obara*

Podpisano:

Karol Tendera były więzień KL Auschwitz Birkenau, powód w procesie przeciwko stacji ZDF

Stowarzyszenie Patria Nostra

POSLKI PUNKT WIDZENIA

Stanisław Zalewski, były więzień Pawiaka, KL Auschwitz Birkenau oraz KL Mauthausen-Gusen, Prezes Polskiego Związku Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych

Radca prawny Lech Obara, Prezes Stowarzyszenia Patria Nostra